

**KOREYA MAMLAKATLARIDA TA'LIM – TARBIYA MASALALARINING
KOMPARATIVISTIK TAHLILI**

Xudaybergenova Saodat va Sidiqov Xudaybergan

*UMFT universiteti, Pedagogika va psixologiya
fakulteti, 310-guruh 4-kurs talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada Koreya yarimorolida joylashgan Janubiy Koreya va Shimoliy Koreya mamlakatlarida ta'lim–tarbiya masalalarining komparativistik tahlili amalga oshiriladi. Tadqiqotda mazkur davlatlar ta'lim tizimining shakllanish tarixiy asoslari, maqsad va vazifalari, mazmuni hamda tarbiyaviy yo'nalishlari qiyosiy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, ta'lim tizimlaridagi mafkuraviy yondashuvlar, shaxs kamoloti va jamiyat taraqqiyotiga ta'siri ilmiy asosda yoritiladi. Tadqiqot natijalari Koreya mamlakatlari ta'lim tizimlarining o'ziga xos jihatlarini aniqlash hamda ta'lim sohasidagi xalqaro tajribani o'rganishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: ta'lim va tarbiya, komparativistik tahlil, Janubiy Koreya ta'lim tizimi, Shimoliy Koreya ta'lim tizimi, ta'lim siyosati, mafkuraviy tarbiya, shaxs kamoloti, Koreya mamlakatlari.

Kirish

Bugungi globallashtirish sharoitida ta'lim va tarbiya masalalari har bir davlatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, tarixiy, madaniy va etnik jihatdan umumiy ildizlarga ega bo'lgan, ammo siyosiy va mafkuraviy yo'nalishlari tubdan farqlanuvchi mamlakatlar ta'lim tizimini qiyosiy o'rganish ilmiy jihatdan katta ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, Koreya yarimorolida joylashgan Janubiy Koreya (Koreya Respublikasi) va Shimoliy Koreya (Koreya Xalq Demokratik Respublikasi) ta'lim–tarbiya tizimlari komparativistik tahlil uchun muhim obyekt hisoblanadi. Ushbu maqolada mazkur ikki mamlakat ta'lim tizimining maqsadi, mazmuni, tuzilishi va tarbiyaviy yo'nalishlari o'zaro solishtirib tahlil qilinadi.

Koreya mamlakatlarida ta'lim tizimining shakllanishi va tarixiy asoslari

Koreya ta'lim tizimining tarixiy ildizlari Konfutsiylik ta'limotiga borib taqaladi. An'anaviy koreys jamiyatida ta'limning asosiy vazifasi shaxsni axloqiy jihatdan kamol toptirish, kattalarga hurmat, intizom va mehnatsevarlikni shakllantirishdan iborat bo'lgan. XX asr o'rtalariga qadar yagona madaniy makonda rivojlangan ta'lim tizimi Koreya yarimorolining siyosiy jihatdan ikki davlatga bo'linishi natijasida mutlaqo turli yo'nalishlarda rivojlana boshladi.

Janubiy Koreyada ta'lim tizimi demokratik va bozor iqtisodiyoti tamoyillariga mos ravishda shakllandi. Ilm-fan, texnologiya va innovatsiyaga katta e'tibor qaratildi.

Shimoliy Koreyada esa ta'lim tizimi sotsialistik mafkura asosida qurilib, davlat va partiya manfaatlariga xizmat qiluvchi vosita sifatida rivojlantirildi.

Janubiy Koreyada ta'lim va tarbiya masalalari

Janubiy Koreya ta'lim tizimi dunyodagi eng raqobatbardosh tizimlardan biri sifatida e'tirof etiladi. Maktabgacha ta'limdan boshlab oliy ta'limgacha bo'lgan jarayon qat'iy tizimlashtirilgan. Ta'limning asosiy maqsadi – bilimli, malakali, ijodkor va global mehnat bozorida raqobatlasha oladigan shaxsni tarbiyalashdir.

Janubiy Koreyada tarbiya jarayoni ta'lim bilan uzviy bog'langan. O'quvchilarda mas'uliyat, mehnatsevarlik, intizom va jamoada ishlash ko'nikmalari shakllantiriladi. Shu bilan birga, zamonaviy davr talablari asosida tanqidiy fikrlash, muammolarni mustaqil hal qilish va innovatsion yondashuvlar rivojlantiriladi. Biroq ta'lim jarayonining yuqori raqobatga asoslanganligi o'quvchilarda psixologik bosimni kuchaytirishi ham tanqid qilinadi.

Koreya mamlakatlarida ta'lim sifatini baholash va zamonaviy muammolar

Koreya mamlakatlarida ta'lim sifati masalasi ta'lim–tarbiya tizimining samaradorligini belgilovchi muhim ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi. Janubiy va Shimoliy Koreyada ta'lim sifatini baholash mezonlari hamda unga ta'sir etuvchi omillar turlicha yondashuv asosida shakllangan bo'lib, bu holat ularning ijtimoiy-siyosiy tizimi bilan bevosita bog'liqdir.

Janubiy Koreyada ta'lim sifati asosan xalqaro baholash dasturlari, milliy imtihonlar va oliy ta'lim muassasalarining reytinglari orqali aniqlanadi. PISA kabi xalqaro tadqiqotlarda Janubiy Koreya o'quvchilarining yuqori natijalarni qayd etishi ushbu tizimning samaradorligini ko'rsatadi. Biroq, ta'lim sifatining yuqori darajasi bilan bir qatorda, o'quvchilarning haddan tashqari bandligi, xususiyl repetitorlik (hagvonlar) tizimining keng tarqalishi va psixologik bosim kabi muammolar ham mavjud. Bu holat ta'lim sifatini faqat akademik natijalar bilan emas, balki shaxsning ruhiy holati va ijtimoiy moslashuvi bilan birgalikda baholash zarurligini ko'rsatadi.

Shimoliy Koreyada esa ta'lim sifati davlat tomonidan belgilangan standartlar va mafkuraviy sodiqlik darajasi asosida baholanadi. Ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilimidan ko'ra, siyosiy ong va partiya g'oyalarini o'zlashtirishiga ustuvor ahamiyat beriladi. Rasmiy manbalarda ta'lim tizimi yuqori savodxonlik darajasiga ega ekanligi ta'kidlanadi, biroq xalqaro baholash mexanizmlarining mavjud emasligi ta'lim sifatini obyektiv baholashni cheklaydi. Natijada, ta'lim sifati ko'proq yopiq va ichki mezonlar asosida aniqlanadi.

Har ikkala mamlakat tajribasi shuni ko'rsatadiki, ta'lim sifatini baholashda faqat bilim darajasi emas, balki tarbiyaviy natijalar, ijtimoiy ko'nikmalar va shaxsiy rivojlanish omillarini ham inobatga olish muhimdir. Shu jihatdan, Koreya

mamlakatlari tajribasi ta'lim tizimini isloh qilish va takomillashtirish jarayonida komparativistik yondashuvning naqadar muhim ekanligini yaqqol namoyon etadi.

Shimoliy Koreyada ta'lim va tarbiya masalalari

Shimoliy Koreya ta'lim tizimi markazlashgan va qat'iy ideologik nazorat ostida olib boriladi. Ta'limning asosiy maqsadi – davlatga sadoqatli, yetakchi partiya mafkurasini qo'llab-quvvatlovchi shaxsni tarbiyalashdir. O'quv dasturlarida siyosiy va mafkuraviy fanlar yetakchi o'rinni egallaydi.

Tarbiya jarayonida kollektivchilik, rahbarga bo'lgan sadoqat, vatanparvarlik va fidoyilik asosiy qadriyatlar sifatida singdiriladi. Shaxsiy fikrlash va tanqidiy yondashuv cheklangan bo'lib, ta'lim ko'proq buyruqbozlik va takrorlashga asoslanadi. Biroq Shimoliy Koreyada savodxonlik darajasi yuqori bo'lib, boshlang'ich va umumiy ta'lim deyarli to'liq qamrovni tashkil etadi.

Ta'lim–tarbiya tizimlarining komparativistik tahlili

Janubiy va Shimoliy Koreya ta'lim tizimlarini qiyosiy tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, har ikkala mamlakatda ham ta'lim jamiyat taraqqiyotining asosiy vositasi sifatida qaraladi. Biroq mazmun va yo'nalish jihatidan ular keskin farqlanadi. Janubiy Koreyada ta'lim shaxs rivoji va iqtisodiy raqobatbardoshlikni ta'minlashga qaratilgan bo'lsa, Shimoliy Koreyada ta'lim siyosiy barqarorlik va mafkuraviy nazoratni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Tarbiya masalasida ham farqlar yaqqol ko'zga tashlanadi. Janubiy Koreyada shaxs erkinligi va individual muvaffaqiyatga urg'u berilsa, Shimoliy Koreyada kollektiv manfaatlar ustuvor hisoblanadi. Shu bilan birga, ikkala tizimda ham intizom, mehnatsevarlik va kattalarga hurmat kabi an'anaviy koreys qadriyatlari saqlanib qolgan.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Koreya mamlakatlarida ta'lim–tarbiya masalalari bir xil madaniy ildizlardan kelib chiqqan bo'lsa-da, siyosiy va ijtimoiy omillar ta'sirida mutlaqo turli yo'nalishlarda rivojlangan. Janubiy Koreya ta'lim tizimi innovatsiya va global integratsiyaga yo'naltirilgan bo'lsa, Shimoliy Koreya ta'limi mafkuraviy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Ushbu komparativistik tahlil ta'lim tizimining jamiyat rivojiga bevosita ta'sirini ko'rsatib beradi va boshqa davlatlar uchun ham muhim ilmiy xulosalar chiqarishga imkon yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xaydarov. S.A. (2025). Oilaviy tarbiyada va maktab tarbiyasida yuzaga keladigan risklar. 16-son. 9-11.
2. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
3. Хайдаров С. (2025). Оилаларда фарзанд тарбиясига рухий таъсир ўтказиш. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.

4. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. *Modern Education and Development*. 3 (17). 28-33.
5. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. *NEW RENAISSANCE international scientific journal*. 2(1). 91-94.
6. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. *Til va adabiyot.uz*. 2.11-12.
7. Khaydarov S.A. (2025). On analysis of family factors and social creativity issues in the study of the psychological portrait of educational institutions' leaders. *Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology* ISSN: 1001-4055 Vol. 46 No. 2.
8. Хайдаров С. (2025). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashuv jarayonidagi ahamiyati. 3 (9). 261-265.